Matematiska Institutionen KTH

Lösning till tentamensskrivning på kursen Linjär algebra II, SF1604, den 17 april 2010 kl 09.00-14.00.

DEL I

- 1. En triangel i den tredimensionella rymden har sina hörn i punkterna (1,1,1), (2,4,3) och (3,4,1) (ON-system).
  - (a) (2p) Bestäm längden av triangels samtliga sidor.

Lösning: Triangelns sidor är (2,4,3) - (1,1,1) = (1,3,2), (3,4,1) - (1,1,1) = (2,3,0) samt (2,4,3) - (3,4,1) = (-1,0,2). Längden av en vektor (x,y,z) är

$$||(x, y, z)|| = \sqrt{x^2 + y^2 + z^2}$$

och vi får då

$$||(1,3,2)|| = \sqrt{14}, \qquad ||(2,3,0)|| = \sqrt{13}, \qquad ||(-1,0,2)|| = \sqrt{5}.$$

(b) (2p) Bestäm arean av triangeln.

Lösning: Arean av det parallellogram som spänns upp av två vektorer $\bar{u}$ och $\bar{v}$ är lika med $||\bar{u} \times \bar{v}||$. Formeln för beräkning av kryssprodukt ger nu att triangelns area blir

$$\frac{1}{2}||(2,3,0)\times(-1,0,2)|| = \frac{1}{2}||(6,-4,3)|| = \frac{1}{2}\sqrt{61} \ .$$

(c) (1p) Avgör om triangeln är en rätvinklig triangel, dvs om någon av vinklarna i triangeln är 90° .

Lösning: Om triangeln vore rätvinklig skulle dessa area vara lika med hälften av produkten av längderna av de sidor som bildar rät vinkel med varandra. Men två av talen $\sqrt{14}$, $\sqrt{13}$ och $\sqrt{5}$ går inte att multiplicera till $\sqrt{61}$. Så triangeln kan inte vara rätvinklig.

2. Betrakta ekvationssystemet

$$\begin{cases} x_1 + 2x_2 - x_3 = 0 \\ 2x_1 + 3x_2 + 2x_3 = 0 \\ 2x_1 + 5x_2 - ax_3 = 0 \end{cases}$$

(a) (2p) Bestäm ett värde på talet a för vilket ekvationssystemet ovan har oändligt många lösningar.

Lösning: Vi utför Gauss elimination och räknar i tablå-form

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & -1 & 0 \\ 2 & 3 & 2 & 0 \\ 2 & 5 & -a & 0 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 2 & -1 & 0 \\ 0 & -1 & 4 & 0 \\ 0 & 1 & -a+2 & 0 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 2 & -1 & 0 \\ 0 & -1 & 4 & 0 \\ 0 & 0 & -a+6 & 0 \end{pmatrix}$$

Det finns oändligt många lösningar när -a + 6 = 0, dvs a = 6.

(b) (1p) Ange samtliga lösningar till systemet för det värde på talet a som du fann i deluppgiften ovan.

Lösning: Vi fortsätter med Gauss-Jordan i tablåräkningarna ovan:

$$\sim \left(\begin{array}{ccc|c} 1 & 2 & -1 & 0 \\ 0 & -1 & 4 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{array}\right) \sim \left(\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 7 & 0 \\ 0 & 1 & -4 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{array}\right)$$

Till vilket värde t vi än väljer till x_3 , dvs $x_3=t$, hittar vi nu en lösning till systemet ovan nämligen

$$x_1 = -7t$$
  $x_2 = 4t$,

så

SVAR:
$$(x_1, x_2, x_3) = t(-7, 4, 1).$$

(c) (2p) Finns det något värde på det reella talet b för vilket systemet nedan har oändligt många lösningar

$$\begin{cases} bx_1 - x_2 = 0 \\ x_1 + bx_2 = 0 \end{cases}$$

Lösning: Det homogena systemet har oändligt många lösningar precis då determinanten av systemets koefficientmatris är lika med noll. Vi finner att

$$\left| \begin{array}{cc} b & -1 \\ 1 & b \end{array} \right| = b^2 + 1 \ .$$

Det finns inget reellt tal b som gör detta uttryck till noll. Så

SVAR: Nej.

- 3. För den linjära avbildningen A från R^3 till R^3 gäller att A(1,1,1)=(1,2,-1), A(0,2,1)=(2,1,2) och A(1,2,2)=(0,3,-4).
  - (a) (2p) Bestäm avbildningens matris relativt standardbasen.

Lösning: Vi använder den sk Martins metod, och räknar då enligt nedan:

och till slut tablån

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc|c}
1 & 0 & 0 & 2 & 1 & 2 \\
0 & 1 & 0 & 3 & 0 & 5 \\
0 & 0 & 1 & -4 & 1 & -8
\end{array}\right)$$

ur vilken bilden av standardbasen framgår så avbildningens matris relativt standardbasen blir

$$\left(\begin{array}{ccc}
2 & 3 & -4 \\
1 & 0 & 1 \\
2 & 5 & -8
\end{array}\right)$$

(b) (1p) Bestäm A(2, 1, 1).

Lösning: Vi multiplicerar vektorn med matrisen ovan

$$\begin{pmatrix} 2 & 3 & -4 \\ 1 & 0 & 1 \\ 2 & 5 & -8 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 2 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ 3 \\ 1 \end{pmatrix}$$

så
$$A(2,1,1) = (3,3,1)$$
.

(c) (1p) Bestäm avbildningens kärna.

Lösning: Vi använder Martins metod även för detta. Utför vi Gausselimination till höger finner vi

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 & 2 & -1 \\ 0 & 2 & 1 & 2 & 1 & 2 \\ 1 & 2 & 2 & 0 & 3 & -4 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 & 2 & -1 \\ -2 & 0 & -1 & 0 & -3 & 4 \\ 1 & 2 & 2 & 0 & 3 & -4 \end{pmatrix} \sim$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 & 2 & -1 \\ -2 & 0 & -1 & 0 & -3 & 4 \\ -1 & 2 & 1 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

Så bildrummet spänns upp av vektorerna (1,2,-1) och (0,-3,4) och har dimension 2, varur, enligt dimensionssatsen, följer att kärnan har dimension 1. Ur tablån framgår att vektorn (-1,2,1) avbildas på nollvektorn, och därmed, då kärnans dimension är två, blir (-1,2,1) en bas för kärnan, så $\ker(A) = \operatorname{span}\{(-1,2,1)\}$.

(d) (1p) Finns det någon vektor $\bar{y}$ i R^3 sådan att $A(\bar{x}) \neq \bar{y}$ för alla $\bar{x}$ i R^3 .

Lösning: Ja, bildrummet har ju dimension 2, och är därmed ett "äkta" delrum till det 3-dimensionella rummet R^3 , och då finns det ju vektorer som inte tillhör bildrummet, tex varje $\bar{y}$ som inte tillhör span $\{(1,2,-1),(0,-3,4)\}$.

DEL II

- 4. Låt L beteckna det delrum till R^4 som spänns upp av (genereras av) vektorerna (0,1,1,1), (1,0,2,1) och (0,0,1,1) (ON-system)
  - (a) (3p) Bestäm projektionen av vektorn (1, 1, 1, 1) på L.
  - (b) (2p).Bestäm projektionen av (1, 1, 1, 1) på ortogonala komplementet till L.

Lösning: Vi löser först uppgift b). Ortogonala komplementet till L utgörs av lösningarna till ekvationssystemet

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 2 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 & 0 \end{array}\right) \qquad \sim \qquad \left(\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 0 & -1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 & 0 \end{array}\right)$$

som ju är

$$(x_1, x_2, x_3, x_4) = t(1, 0, -1, 1)$$
,

så vi får

$$L^{\perp} = \operatorname{span}\{(1, 0, -1, 1)\}$$
.

Projektionen av den givna vektorn på $L^{\perp}$ blir då enligt projektionsformeln

$$\operatorname{Proj}_{L^{\perp}}((1,1,1,1)) = \frac{(1,1,1,1) \cdot (1,0,-1,1)}{(1,0,-1,1) \cdot (1,0,-1,1)} (1,0,-1,1) = \frac{1}{3} (1,0,-1,1) \; .$$

Nu är det så att varje vektor $\bar{w}$, på ett unikt sätt, kan skrivas som en summa av en vektor $\bar{u} \in L$ och en vektor $\bar{v} \in L^{\perp}$, där $\bar{u}$ resp $\bar{v}$ är vektorn $\bar{w}$'s projektion på L resp $L^{\perp}$:

$$(1,1,1,1) = \operatorname{Proj}_L(1,1,1,1) + \operatorname{Proj}_{L^{\perp}}(1,1,1,1)$$
.

Eftersom vi nu känner projektionen av (1,1,1,1) på $L^{\perp}$ så får vi nu projektionen på L, som:

$$\operatorname{Proj}_L((1,1,1,1)) = (1,1,1,1) - \frac{1}{3}(1,0,-1,1) = \frac{1}{3}(2,3,4,2).$$

5. (a) (3p) Undersök om den kvadratiska formen

$$Q(x_1, x_2, x_3) = 4x_1^2 + 2x_2^2 + 3x_3^2 - 4x_1x_3 - 4x_2x_3$$

är positivt definit.

Lösning: Vi skriver den kvadratiska formen med hjälp av en symmetrisk matris A:

$$\begin{pmatrix} x_1 & x_2 & x_3 \end{pmatrix} \mathbf{A} \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x_1 & x_2 & x_3 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 4 & 0 & -2 \\ 0 & 2 & -2 \\ -2 & -2 & 3 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix}$$

Enligt känd sats är den kvadratiska formen positivt definit om och endast om samtliga egenvärden till matrisen $\mathbf{A}$ är positiva. Vi vet att egenvärdena är nollställen till ekvationen $\det(\mathbf{A} - \lambda \mathbf{I}) = 0$.

$$\begin{vmatrix} 4 - \lambda & 0 & -2 \\ 0 & 2 - \lambda & -2 \\ -2 & -2 & 3 - \lambda \end{vmatrix} = (4 - \lambda) \begin{vmatrix} 2 - \lambda & -2 \\ -2 & 3 - \lambda \end{vmatrix} - 2 \begin{vmatrix} 0 & -2 \\ 2 - \lambda & -2 \end{vmatrix} =$$

$$= (4 - \lambda)(\lambda^2 - 5\lambda + 2) + 4(\lambda - 2) = -\lambda^3 + 9\lambda^2 - 18\lambda = -\lambda(\lambda^2 - 9\lambda + 18)$$

Elementära lösningsmetoder av andragradsekvationer ger att detta polynom har nollställena 0, 3 och 6. Eftersom ett av matrisens egenvärden är noll, kan den kvadratiska formen inte vara positivt definit.

(b) (2p) Visa att den kvadratiska formen

$$Q(x_1, x_2, x_3) = x_1^2 + x_2 x_3 ,$$

är en indefinit kvadratisk form.

Lösning: Eftersom t ex

$$Q(1,0,0) = 1 > 0$$
, $Q(0,1,-1) = -1 < 0$,

så antar den kvadratiska formen både positiva och negativa värden och är därför indefinit.

6. (5p) Visa med hjälp av ett induktionsbevis att talen i talföljden $a_n=2\cdot 3^n+n^2$, där $n=0,1,2,\ldots$, satisfierar rekursionsekvationen

$$a_{n+1} = 3a_n - 2n^2 + 2n + 1$$
, $n = 1, 2, 3, \dots$

 $med a_0 = 2.$

Lösning: För det första finner vi att $2 \cdot 3^0 + 0^2 = 2$ så $a_0 = 2$ vilket ju är som det ska.

Nu visar vi nu, för tal a_n som satisfierar rekursionsekvationen, att

$$a_n = 2 \cdot 3^n + n^2 \qquad \Longrightarrow \qquad a_{n+1} = 2 \cdot 3^{n+1} + n + 1^2 \; .$$
 Om $a_n = 2 \cdot 3^n + n^2$, så
$$3a_n - 2n^2 + 2n + 1 = 3 \cdot 2 \cdot 3^n + 3n^2 - 2n^2 + 2n + 1 =$$

$$= 2 \cdot 3^{n+1} + n^2 + 2n + 1 = 2 \cdot 3^{n+1} + (n+1)^2 = a_{n+1} \; .$$

Påståendet följer nu av induktionsprincipen.

DEL III

Om du i denna del använder eller hänvisar till satser från läroboken skall dessa citeras, ej nödvändigvis ordagrant, där de används i lösningen.

7. (a) (1p) Antag att 3×3 -matrisen $\mathbf{Q}$ är en ortogonalmatris. Ange längden av vektorn $\mathbf{Q}(0\ 3\ 4)^T$, (ON-system).

Lösning: För varje ortogonalmatris Q gäller enligt sats i läroboken att

$$||\mathbf{Q}\bar{x}^T|| = ||\bar{x}^T||,$$

och alltså

$$||\mathbf{Q}(0\ 3\ 4)^T|| = ||(0\ 3\ 4)^T|| = \sqrt{0^2 + 3^2 + 4^2} = \sqrt{25} = 5.$$

(b) (1p) En ortogonalmatris kan ha högst två olika egenvärden. Ange dessa. Motivera!

Lösning: Egenvärdena till en ortogonalmatris $\mathbf{Q}$ är antingen 1 eller -1, ty från ovan får vi, för egenvärdet λ till $\mathbf{Q}$ med egenvektorn $\bar{x}^T$, att

$$||\bar{x}^T|| = ||\mathbf{Q}\bar{x}^T|| = ||\lambda\bar{x}^T|| = |\lambda| \cdot ||\bar{x}^T||,$$

så $|\lambda| = 1$, vilket visar vårt påstående.

(c) (3p) Ange, med motivering, samtliga symmetriska ortogonalmatriser som har egenvektorerna (1,1,1), (2,-1,-1) och (1,-1,0). (Poäng ges efter svarets kvalitet. Om du bara ger ett exempel på en sådan matris som uppfyller alla givna krav får du t ex 1p.)

Lösning: Enligt sats i läroboken gäller för symmetriska matriser att egenvektorer som hör till skilda egenvärden är ortogonala. För de tre givna egenvektorerna gäller att $\bar{u}=(2,-1,-1)$ och $\bar{v}=(1,-1,0)$ inte är ortogonala, medan $\bar{w}=(1,1,1)$ är ortogonal mot de bägge andra. Så vektorerna (2,-1,-1) och (1,-1,0) hör till samma egenvärde. Enligt uppgift b) kan egenvärdena vara 1 eller -1. Det finns nu fyra fall:

Fall 1: Samtliga egenvärden är 1 och $\mathbf{Q}\bar{u}^T = \bar{u}^T$, $\mathbf{Q}\bar{v}^T = \bar{v}^T$ och $\mathbf{Q}\bar{w}^T = \bar{w}^T$. Då är $\mathbf{Q}$ lika med identitesmatrisen $\mathbf{I}$, vars kolonner utgör en ON-bas, och således är en ortogonalmatris.

Fall 2: Samtliga egenvärden är -1 och $\mathbf{Q}\bar{u}^T = -\bar{u}^T$, $\mathbf{Q}\bar{v}^T = -\bar{v}^T$ och $\mathbf{Q}\bar{w}^T = -\bar{w}^T$. Det är lätt att se att matrisen $-\mathbf{I}$ är lika med $\mathbf{Q}$ i detta fall, och även kolonnerna i $-\mathbf{I}$ utgör ju en ON-bas.

Fall 3: I detta fall gäller $\mathbf{Q}\bar{u}^T = \bar{u}^T$, $\mathbf{Q}\bar{v}^T = \bar{v}^T$ och $\mathbf{Q}\bar{w}^T = -\bar{w}^T$. Vi bestämmer nu matrisen $\mathbf{Q}$ med hjälp av Martins metod, där vi betraktar den linjära avbildning Q_3 som matrisen $\mathbf{Q}$ definierar:

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 1 & 1 & 1 & -1 & -1 & -1 \\ 2 & -1 & -1 & 2 & -1 & -1 \\ 1 & -1 & 0 & 1 & -1 & 0 \end{array}\right) \sim \left(\begin{array}{ccc|c} 1 & 1 & 1 & -1 & -1 & -1 \\ 3 & 0 & 0 & 1 & -2 & -2 \\ 1 & -1 & 0 & 1 & -1 & 0 \end{array}\right) \sim$$

vilket ger matrisen

$$\mathbf{Q} = \frac{1}{3} \left(\begin{array}{rrr} 1 & -2 & -2 \\ -2 & 1 & -2 \\ -2 & -2 & 1 \end{array} \right)$$

vilket ju är en symmetrisk ortogonalmatris.

Fall 4: I detta fall gäller $\mathbf{Q}\bar{u}^T=-\bar{u}^T$, $\mathbf{Q}\bar{v}^T=-\bar{v}^T$ och $\mathbf{Q}\bar{w}^T=\bar{w}^T$. Vi kan nu bestämma matrisen $\mathbf{Q}$ med hjälp av Martins metod, där vi betraktar den linjära avbildning Q_4 som matrisen $\mathbf{Q}$ definierar. Men vi observerar att denna linjära avbildning är lika med $-Q_3$ så vi får direkt matrisen

$$\mathbf{Q} = \frac{1}{3} \left(\begin{array}{rrr} -1 & 2 & 2 \\ 2 & -1 & 2 \\ 2 & 2 & -1 \end{array} \right)$$

utan att behöva använda Martins metod.

Vårt svar utgörs alltså av de fyra matriserna ovan:

SVAR:

$$\frac{1}{3} \begin{pmatrix} -1 & 2 & 2 \\ 2 & -1 & 2 \\ 2 & 2 & -1 \end{pmatrix}, \frac{1}{3} \begin{pmatrix} 1 & -2 & -2 \\ -2 & 1 & -2 \\ -2 & -2 & 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} -1 & 0 & 0 \\ 0 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & -1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

8. (a) (1p) Låt $\bf A$ beteckna en $n \times n$ -matris vars kolonner är linjärt oberoende. Visa att för varje positivt heltal m så gäller att kolonnerna i matrisen $\bf A^m$ är linjärt oberoende.

Lösning: Eftersom kolonnerna i **A** är linjärt oberoende så är **A**'s determinant r skild från noll, dvs $r \neq 0$. Prouktsatsen för determinanter, dvs $\det(\mathbf{CD}) = \det(\mathbf{C}) \det(\mathbf{D})$ ger nu

$$\det(\mathbf{A}^m) = (\det(\mathbf{A}))^m = r^m \neq 0.$$

Men att determinanten av A^m är skild från noll innebär att dess kolonner är linjärt oberoende.

(b) (2p) Låt $\bar{e}_1$, $\bar{e}_2$, $\bar{e}_3$ och $\bar{e}_4$ beteckna en bas för det 4-dimensionella vektorrummet V, och låt A beteckna den linjära avbildning för vilken

$$A(\bar{e}_1) = \bar{e}_2 , \ A(\bar{e}_2) = \bar{e}_3 , \ A(\bar{e}_3) = \bar{e}_4 , \ A(\bar{e}_4) = \bar{0} .$$

Låt A^k beteckna $A \circ A \circ A \circ \cdots \circ A$, (k stycken A:n). Visa att

$$\dim(\ker(A)) = 1$$
, $\dim(\ker(A^2)) = 2$, $\dim(\ker(A^3)) = 3$, $\dim(\ker(A^4)) = 4$.

Lösning: Låt $\bar{x}$ vara en godtycklig vektor i V:

$$\bar{x} = x_1\bar{e}_1 + x_2\bar{e}_2 + x_3\bar{e}_3 + x_4\bar{e}_4$$
.

Vi får

$$A(\bar{x}) = x_1 A(\bar{e}_1) + x_2 A(\bar{e}_2) + x_3 A(\bar{e}_3) + x_4(\bar{e}_4) = x_1 \bar{e}_2 + x_2 \bar{e}_3 + x_3 \bar{e}_4$$

så $R(A) = \operatorname{span}\{\bar{e}_2, \bar{e}_3, \bar{e}_4\}, \text{ och } \dim(R(A)) = 3. \text{ Vidare}$

$$A^{2}(\bar{x}) = A(A(\bar{x})) = x_{1}A(\bar{e}_{2}) + x_{2}A(\bar{e}_{3}) + x_{3}A(\bar{e}_{4}) = x_{1}\bar{e}_{3} + x_{2}\bar{e}_{4}$$

så $R(A^2) = \operatorname{span}\{\bar{e}_3, \bar{e}_4\}$, och $\dim(R(A)) = 2$. Vidare

$$A^{3}(\bar{x}) = A(A^{2}(\bar{x})) = x_{1}A(\bar{e}_{3}) + x_{2}A(\bar{e}_{4}) = x_{1}\bar{e}_{4} ,$$

så $R(A^2) = \operatorname{span}\{\bar{e}_4\}$, och $\dim(R(A)) = 1$. Och till slut

$$A^4(\bar{x}) = A(A^3(\bar{x})) = x_1 A(\bar{e}_4) = x_1 \bar{0}$$
,

så $R(A^4) = {\bar{0}}$, och $\dim(R(A)) = 0$. Vi använder nu dimensionssatsen

$$\dim(V) = \dim(\ker(A)) + \dim(R(A)),$$

varur påståendet följer omedelbart då $\dim(V) = 4$.

(c) (2p) Är det sant för de linjära avblidningar A av ett n-dimensionellt vektorrum V på sig själv som är sådana att om

$$\dim(\ker(A)) = 1, \ \dim(\ker(A^2)) = 2, \ \dim(\ker(A^3)) = 3, \dots, \ \dim(\ker(A^{n-1})) = n-1,$$

så gäller alltid att

$$\dim(\ker(A^n)) = n$$
.

Lösning: Nej det är inte sant, ty definiera en linjär avbildning genom

$$A(\bar{e}_i) = \bar{e}_{i+1}$$
 för $i = 1, 2, \dots, n-1$,

och $A(\bar{e}_n) = \bar{e}_n$. Då gäller

$$R(A^k) = \operatorname{span}\{\bar{e}_{k+1}, \dots, \bar{e}_n\},\,$$

för $k=1,2,\ldots,n-1$ och $\mathrm{R}(A^k)=\mathrm{span}\{\bar{e}_n\}$ för $k=n,n+1,\ldots$ Använd nu dimensionssatsen som i deluppgift b).